

Asiakirjan ovat allekirjoittaneet

Nimi	Tunnistautuminen	Aika
Salla Sisko Hyvärinen	Telia Tunnistus	25.08.2025 08:18:48 UTC+03:00

Tämä dokumentti on sähköisesti allekirjoitettu

Sisälllys: - Kansilehti (1 sivu)
- Alkuperäinen dokumentti (6 sivua)

Oikeusministeriö
Venla Roth
Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen työn koordinaattori
PL 25
00023 Valtioneuvosto

Vastaus lausuntopyyntöön (VN/23404/2023), ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman päivittäminen

Alla tiivistettynä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ajatuksia lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta ihmiskaupasta. Pohdintaan osallistui ammattilaisia sosiaalihuollon eri yksiköistä: Nuorisorikollisuuden torjunta -projektista, nuorten oikeusedustuksesta (15-17 -vuotiaiden edustus oikeusprosessissa) ja kotouttamista tukevista palveluista (alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden palvelut).

1. Mikä on näkemyksenne mukaan ihmiskaupan ilmenemismuotoihin seksuaalinen hyväksikäyttö, pakkoavioliitto, nuoriso- ja jengirikollisuuden yhteydessä ilmenevä hyväksikäyttö liittyvän ihmiskaupan tilannekuva ja viimeaikainen kehitys?

- Pakkoavioliitto(epäily) yleisin ilmenemismuoto ilman huoltajaa maahan tulleiden nuorten asiakkaiden keskuudessa.
- Harvakseltaan joitain epämääräisiä, mutta lyhyitä työsuhteita, joista ei ole saatu palkkaa tai ollut voimassa työsopimusta. Sovittu palkaton "harjoittelujakso" ravintolaan. Tarjottu liikaa tunteja, jotka eivät ole linjassa työehtosopimusten kanssa. Epämääräiset oppisopimusjaksot.
- Nuorisorikollisuuteen liittyen sosiaalihuollossa ei ole tiedossa, että nuoria olisi jätetty tuomitsematta sen vuoksi, että heidät on pakotettu rikolliseen toimintaan. Nuorten osalta ei ole myöskään tiedossa kovennettuja tuomioita sen vuoksi, että ovat pakottaneet toisia rikolliseen toimintaan. Sen sijaan hyväksikäytön teemat liittyvät tiiviisti nuorten rikollisuuteen, siitä enemmän haateissa.

2. Millaisia haasteita tunnistatte ihmiskaupan vastaisessa työssä tällä hetkellä?

- Pakkoavioliiton tunnistaminen; mikä on tosiasiasa pakkoavioliitto ja mikä järjestetty avioliitto. Jos nuori itse suostuvainen tai jopa halukas järjestettyyn avioliittoon heti täysi-ikäistymisen jälkeen eikä näe siinä mitään negatiivista, voiko tai tulee tilanteessa epäillä pakkoavioliittoa?
- Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän asiakkuuden hyötyjen tunnistaminen, jos asiakas on jo kotikuntalainen ja sote-palveluiden piirissä tai asiakas tuo esille, ettei halua keskustella menneisyydestä tai ole valmis sitoutumaan psykiatriseen hoitoon. Voiko auttamisjärjestelmän asiakkuuden peruste olla pelkkä rahoituskanavan varmistaminen, jonka vuoksi asiakas joutuu tämän vuoksi käsittelemään itselle vaikeita aiheita uudestaan esityksen yhteydessä ja stressaamaan mahdollista rikosoikeudellista prosessia? Sote-palveluiden tulisi perustua aina arvioon, joka tehdään asiakkaan hoidon- tai palvelutarpeen pohjalta eikä siihen tulisi vaikuttaa palveluiden hinta tai korvattavuus.
- Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään esittämisen sanoittaminen asiakkaalle; hyödyt ja seuraukset.
- Välillä byrokratia pitää asiakkaan kiinni ihmiskaupassa; esim. työllisyyspalveluista on pyydetty todistusta työsopimuksen päättymisestä tilanteesta, jossa asiakas on töissä paikassa, jossa hänen oikeutensa eivät ole toteutuneet ja jos itse irtisanoutuu ja ei saa todistusta, voi saada karenssin. Työllisyysviranomaiset eivät ole voineet käyttää näissä tilanteissa asiakkaan edun mukaista harkintaa.
- Uhrien pelko, trauma, kielimuuri tai lojaalisuus hyväksikäyttäjiä kohtaan voivat estää kertomasta tilanteesta. Tai nuori ymmärtää olleensa ihmiskaupan uhri vasta vuosien jälkeen, esimerkiksi irtautuessaan rikollisuudesta ja päihderiippuvuudesta.

- Jos asiakas ei halua, että häntä esitetään IKU-järjestelmään (esim. epäluottamus viranomaisiin, tai pelko tekijää kohtaan), mutta sosiaaliviranomaisen arvion mukaan kyse on ihmiskaupasta; tällöin mahdollinen tosiasiallinen ihmiskaupan uhri on eri asemassa kuin ne, jotka ovat vapaaehtoisia esittämiseen.
- Sosiaalihuollon lainsäädäntö perustuu tarpeenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden periaatteisiin eli palveluita tulisi tarjota yksilön tarpeiden mukaan, ei juridisen statuksen tai erityisjärjestelmän perusteella. Auttamisjärjestelmään kuulumisen on kuitenkin ehtona tietyille palveluille, vaikka sama henkilö voisi tarvita niitä riippumatta siitä, onko hän tunnistettu uhriksi (esimerkiksi kriisihoito, psykososiaalinen tuki, turvallinen majoitus).
- Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on tärkeä erityistuen muoto, mutta sen rinnakkaisuus hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan sosiaalihuollon kanssa aiheuttaa käytännön haasteita: Järjestelmään pääsy edellyttää viranomaisen tekemää tunnistamista, mikä voi puolestaan viivästyttää palveluiden alkamista myös silloin, kun henkilön tuen tarve on ilmeinen ja kiireellinen. Tämä on ristiriidassa sosiaalihuollon periaatteiden, kuten yhdenvertaisuuden, tarpeenmukaisuuden ja matalan kynnyksen palvelujen kanssa.
- Osa ihmiskaupan uhreista jää kokonaan auttamisjärjestelmän ja myös muun sosiaalipalvelujärjestelmän ulkopuolelle, erityisesti silloin, kun tunnistamista ei tapahdu tai henkilö ei itse kykene tai uskalla tuoda hyväksikäyttöä esiin. Lisäksi palveluiden yhteensovittaminen eri toimijoiden välillä on usein haastavaa, ja sosiaalityöntekijöiltä edellytetään erityisosaamista ilman, että tähän tarjotaan riittäviä rakenteita tai tukea.
- Nuorisorikollisuuteen liittyen uhreja on luultavasti enemmän kuin tulee ilmi: erityisesti huumemaailmassa suhteet ja rikokset ovat lähes aina kietoutuneet valtaan ja väkivaltaan: toinen ihminen on

hyödyke, keino saada jotakin (huumeita, rahaa, valtaa).

Seksuaalinen väkivalta on todella yleistä, niin poikien kuin tyttöjen kohdalla. Seksi on kaupankäynnin ja vallankäytön väline. On vaikea tunnistaa, kuka on uhri ja kuka tekijä, usein yksilö on molempia. Esimerkiksi seksikauppaan ei välttämättä selkeästi pakoteta, vaan on sanaton ymmärrys siitä, että seksillä maksetaan huumeista, asumisesta. Erityisesti tytöillä ja naisilla on miehille alisteinen asema, ja he voivat joutua tekemään rikoksia miesten puolesta tai heillä ei ole tosiasiallista mahdollisuutta valita sitä, ovatko he mukana, kun muut tekevät rikoksia.

3. Miten ihmiskauppaa voitaisiin näkemyksenne mukaan ehkäistä nykyistä tehokkaammin?

- Sote-ammattilaisia ja työllisyysviranomaisia kouluttamalla aiheesta
- Kehitysyhteistyöhön panostamalla
- Nuorisorikollisuuteen liittyen keinojen tulisi olla sosiaalihuollossa ja palveluverkostossa, kuten liikkuva nuorisotyö, oppilas- ja opiskeluhoito, järjestöt, poliisi, Rikosseuraamuslaitos: tunnistetaan riskissä olevat nuoret ja tuetaan heitä riittävän intensiivisesti ja pitkään pois rikollisesta identiteetistä ja seurasta.
- Alaikäisten osalta haasteena on viranomaisvastaisuus, joka ulottuu osaan huoltajista: ei oteta palveluja vastaan ja jopa hyväksytään lapsen rikollinen toiminta.
- On tärkeää, että varhaisen puuttumisen Ankkuritoiminta on riittävästi resursoitua ja sosiaalihuollossa olisi käytössä riskinarvioinnin työkalut, jota kautta työskentely osataan kohdentaa oikealla intensiteetillä uusintarikollisuutta ennustaviin tekijöihin ja jengiytymisriskissä tai jengeihin houkuteltavissa, painostettavissa oleviin nuoriin.
- Rikoksia tekevien nuorten porukoissa kyse on hajanaisista ja muuttuvista verkostoista, joihin voi liittyä vallankäyttöä ja pyrkimystä hierarkkiseen toimintaan: tällöin porukoiden sisällä voi

olla rikoksiin painostamista, pakottamista oman aseman vahvistamiseksi tai ihan vain vallankäytön vuoksi. Ryhmäpaine, mutta myös pelko ja häpeä, voivat ajaa nuoren oman harkinnan ohi ja he tekevät tällöin rikoksia ilman selkeää ymmärrystä siitä, että ovat yksilönä rikosoikeudellisessa vastuussa. Kyse on enemmän ryhmäilmiöstä, kuin ihmiskaupasta, sillä tässäkin kyse on siitä, ettei ketään välttämättä pakoteta, vaan on sanaton ymmärrys siitä, miten me joukkona toimimme. Joskin toisin toimiminen voi johtaa joukon sisäisiin rangaistuksiin, nöyryyttämiseen. Siinä mielessä osa nuorista voi toimia sen kokemuksen pohjalta, ettei rikoksille ole vaihtoehtoja.

- Joitain viitteitä on siitä, että lapset matkivat huumemaailman lainalaisuuksia: lapsi houkutellaan ensin jollain palkkiolla toimittamaan esimerkiksi sähkötupakoita/ huumeita jonnekin; tämän jälkeen lapsi onkin velkaa tai hänen läheisiään uhataan, jolloin lapsi kokee, ettei ole muuta mahdollisuutta kuin totella. Sosiaalihuollon tiedossa ei ole, että aikuiset tekisivät näin: kyse on lasten/ nuorten keskinäisestä toiminnasta.

4. Miten ihmiskaupan uhreja voitaisiin tavoittaa ja tunnistaa nykyistä paremmin?

- Kouluttamalla keskeisiä viranomaisia ja muita toimijoita
- Katujengeihin liittyvät nuoret ovat useimmiten maahanmuuttajataustaisia. Yksilökeskeinen sosiaalityö ei täysin tavoita yhteisöilmiöitä. Sekä systeemistä, monialaista työskentelyä että yhteisösosiaalityötä, ja ymmärrystä yhteisökulttuureista olisi syytä kehittää edelleen.
- Julkisen ja kolmannen sektorin yhteistoiminta on välttämätöntä, sillä työskentelyote ja osaaminen ovat erilaisia, toisiaan täydentäviä.

**5. Miten ihmiskaupan uhreja voitaisiin auttaa nykyistä paremmin?
Miten palveluohjausta voitaisiin parantaa?**

- Panostamalla hyvinvointialueen rahoitukseen ja palvelutarjontaan yleisellä tasolla. Kaikilla hyvinvointialueiden asiakkailla tulisi olla oikeus tarpeen mukaisiin palveluihin ja laadukkaaseen palveluohjaukseen, statuksesta tai muista asiakkuuksista riippumatta.

6. Millaisia toimia näkemyksenne mukaan tarvittaisiin rikosvastuun toteuttamiseksi nykyistä tehokkaammin ihmiskaupparikosasioissa?

- Juuri voimaan tullut rikoslain kohta alle rikoslain vastuun olevan henkilön käyttämisestä rikolliseen toimintaan on tervetullut.
- Alaikäisten päihdehoitoa tulisi kehittää pikaisesti: huumeriippuvuus altistaa kaikelle hyväksikäytölle, myös rikollisessa toiminnassa.
- Kietoutuneiden, kompleksisten ilmiöiden osalta edelleen kehittää tunnistamista: onko nuori tosiasiallisesti vapaaehtoisena menossa järjestettyyn avioliittoon tai tehnyt rikoksia vapaasta tahdostaan.

Koonnut

Salla Hyvärinen

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue

Projektipäällikkö, Nuorisoriikollisuuden torjunta

salla.hyvarinen@luvn.fi

040 182 99 96